

---

## דיני ערב פסח

---

### תענית בכורות

הבכורות מתענים בערב פסח, זכר לנס שנצלו במכת בכורות, ואין צורך לקבל תענית זו מבעוד יום, כיון שהיא תענית חובה (טוש"ע סי' ת"ע, א).

### הפטורים מהצום

קטן עד י"ג שנים, ואביו מתענה עבורו.

נשים (רמ"א שם סעיף א. קיצושו"ע חזו"ע פסח עמ' רסו).

מי שאינו מרגיש טוב.

המנהג להקל, שמי שהשתתף בסעודת סיום מסכת פטור מהצום, ויש מקילים אפילו אם שמע את הסיום דרך הטלפון בשידור חי (משנ"ב שם ס"ק י. וכן הורה לי הגר"ע פריד).

### אכילת מצה בערב פסח

אסרו חכמים לאכול מצה ביום י"ד ניסן כדי שיאכל את המצה בליל הסדר לתיאבון, אך בליל י"ד מעיקר הדין מותר (סי' תע"א סעיף ב. במשנ"ב ס"ק יא. ובקיצושו"ע חזו"ע פסח עמ' רסד). ויש הנוהגים שלא לאכול מצה מראש חודש ניסן (משנ"ב ס"ק יב).

### מה נכלל במצה

#### עוגה מקמת מצה.

**מצה עשירה** (מצה מבושלת או מטוגנת וכן קניידלאך), מן הדין מותר לאוכלה עד שעה עשירית – כיון שאין יוצאים ידי חובה במצה זו בפסח. ולאחר שעה עשירית יש להקפיד לא לאוכלה כדי שלא ימלא כריסו מהם וימנע מאכילת מצה לתיאבון.

ויש מחמירים שלא לאכול גם קודם לכן (הכל ע"פ סי' תע"א סעיפים א-ב ומשנ"ב שם. וכן בקיצושו"ע חזו"ע פסח עמ' רסה. וע"פ אומרה לשמך של הגר"ע פריד).

### המותר באכילת מצה בערב פסח

קטן שלא יודע ולא מבין מה שמספרים בלילה מסיפור יציאת מצרים, מותר להאכילו מצה (רמ"א שם סעיף ב).

עשיית מלאכה בערב פסח

אסור לעשות מלאכה בערב פסח אחרי חצות, אך על ידי גוי מותר.

---

## שיעורי שתיית ארבע כוסות

---

### הכמות שהכוס צריכה להכיל

שיעור הכוס של כל אחת מארבע כוסות הוא רביעית.

בס"ד  
דיני פסח – חלק ב'

אינו מוגה

רביעית הלוג – נפח של ביצה וחצי, שלדעת רבי חיים נאה הוא נפח של 86 מ"ל (קצת פחות מחצי כוס חד"פ של 200 מ"ל). ולחזו"א 150 (קצת יותר משלושת רבעי כוס חד"פ של 200 מ"ל). למעשה עיקר המנהג הוא כדעת רבי חיים נאה (סי' רע"א ס"ק סח. וע"ע בזאת הברכה לפני פרק א. ובספר ותן ברכה עמ' רמח. בשו"ת יחוה דעת ח"ד כ"ה).

### כמה צריך לשתות

לכתחילה יש לשתות את כל הכוס או לפחות את רובה אפילו אם יש בכוס יותר מרביעית יין כיון שפשטות דברי הגמרא שצריך לשתות את כל הכוס. אך אם קשה, ניתן להקל ולשתות רוב רביעית (דהיינו 44 מ"ל לשיעור הקטן, 76 מ"ל לשיעור הגדול).

### תוך כמה זמן צריך לשתות את הכוס

לכתחילה כדי שתיית רביעית - בשתי לגימות... וכל עוד הכוס צמודה לפיו כדרך השותים נחשב כלגימה אחת. (תעב, מ"ב לד. ושעה"צ רי ס"ק יא).

ובדיעבד אם שתה תוך שיעור של כדי אכילת פרס יצא ידי חובה (בין 2 דקות ל 7 בדעיבד).

### איזה יין שותים

מצווה ביין אדום – דכתיב 'אל תרא יין כי יתאדם' - רואים שהאדמימות היא חשיבות ועוד זכר לדם שהיה שוחט פרעה בנ"י. אלא א"כ הלבן משובח יותר.

לא מבושל – אלא א"כ המבושל יותר טוב.

ולא מתוק. אלא א"כ המתוק טוב ממנו (טו"ש"ע סי' תעב – יא יב).

### האם יוצאים ידי חובה בשתיית מיץ ענבים

יש שכתבו שלא יוצאים ידי חובה במיץ ענבים כיון שרק ביין יש 'דרך חירות' (הגר"מ פינשטיין הגדה של פסח קול דודי סי' ג).

אך מעיקר הדין אפשר לצאת ידי חובה לכתחילה במיץ ענבים, וכך גם נהג החזון איש (הליכות שלמה פ"ט יא. הגדה של פסח חזון עובדיה ח"ב עמ' קכה. ויש שכתבו שאם אפשר יערב יין, עד שיורגש טעם היין).

### שתייה בהסיבה

יסדר מקום מושבו כדי שיוכל לשבת בהסיבה – להטות את גופו בנוחות לצד שמאכל, וישען על משענת או כרים וכסתות (סי' תע"ב סעיף ג).

אם לא שתה בהסיבה, לדעת השולחן ערוך בפשטות יחזור וישתה בהסיבה (סי' תעב סעיף ז).

לדעת הרמ"א: כוס ראשונה ושניה יחזור וישתה בהסיבה (כוס עם ברכה אלא א"כ התנה שישתה בין הכוסות. וכוס שני בלי ברכה. מ"ב תעב, כא).

אך אחר כוס שני ושלישי לא יחזור.

מנהג בני ספרד, שגם נשים יאכלו וישתו בהסיבה אך אינו מעכב. ומנהג בנות אשכנז שנשים אינן חייבות בהסיבה (שם ס"ד).

---

## כרפס

---

יאכל פחות מכזית, כדי לא להיכנס לספק בעניין ברכה אחרונה, ויכוון בברכת האדמה לפטור גם את המרור. מי שאכל יותר מכזית, לא יברך ברכה אחרונה (סי' תע"ג סעיף ו).

---

## מוציא מצה

---

יקח שלוש מצות (שתי שלימות, והמצה הפרוסה ביניהם), יברך המוציא, ויעזוב את המצה התחתונה, ויברך על השתיים הנותרות, על אכילת מצה, ויכוון בברכה זו לפטור גם את מצוות כורך ושל אפיקומן.

## כמה צריך לאכול

מי שיש לפניו שלוש מצות (בעל הבית) יאכל כזית מהמצה העליונה, וכזית מהמצה התחתונה, כיון שיש ספק האם המוציא הולך על השלם או על החצי וכן האם על אכילת מצה הולך על השלם או על החצי. יאכל את שתייהם בבת אחת ואז יבלע הכל (חומרא זו לאכול כזית מכל מצה נוהגת אך ורק במי שבצע, אך שאר המסובים יאכלו רק כזית מהמצה). (שו"ע סי' תע"ה א).

## שיעור כזית

השו"ע נקט (בסי' תפו) כחצי ביצה והמשנ"ב שלמד שהביצים התקטנו בחצי וצריך לאכול נפח של ביצה.

**חומרא למהדרין** – 47 סמ"ק. שזה בערך 15.3\*15.3 ס"מ **ובזה יוצאים יד"ח שני כזיתים.**

מכונה 3/4 מצה בערך. יד בערך רבע.

**הידור:** כ25 סמ"ק – 11.2\*11.2 ס"מ.

**עיקר ההלכה:** 17-20 סמ"ק בערך 10\*10 ס"מ.

**שעת הדחק:** גודל של כף יד בלי האצבעות בערך 5\*5 ס"מ (הכל ע"פ שיעורי המצות לליל הסדר של הרב מרגולין שבירר היטב ע"פ גדולי הפוסקים).

## מרור

---

יקח כזית מרור – (חסה, חזרת) יטבלנו בחרוסת וינער.

חומרא 25 סמ"ק עלה וחצי גדולים (כך עדיף לנהוג בגלל הברכה, עיין בס' תפן ס"ק א. ובשו"ת שבט הלוי ח"ו, ס. א. והגר"ע פריד כתב שהמברך יאכל 50 סמ"ק שהוא שני עלים גדולים).

מעיקר הדין: 17 סמ"ק - עלה אחד גדול (וכן מובא שנהג החזון איש).

שעת הדחק: כף יד בלי אצבעות.